

Seminární práce

HISTORIE TRIATLONU

Mgr. Milan Procházka
1.semestr TVSK

4.října 2005

Triatlon

Když se řekne slovo triatlon, většina lidí asi ví, že se jedná o kombinaci třech disciplín. Ale o jaké vlastně jde a v jakém pořadí následují to už ví málokdo. Odpověď je jednoduchá. Není to nic jiného, než **plavání, jízda na kole a běh**. Čas celého závodu je počítán od prvního kontaktu s vodou až do pomyslného protržení cílové pásky.

Otázky:

- **Kde se vzal tento nový sport?**

Objevil s na konci 70.let minulého století nejprve na světovém a později i na našem sportovním nebi. Tři nejpřirozenější pohybové aktivity člověka – plavání, jízda na kole a běh, spojené v jediný závod, daly vznik modernímu, fyzicky i psychicky náročnému multisportu s nábojem nevšedního dobrodružství.

- **Co nasměrovalo triatlon do současnosti?**

první momentem byl **vynález kola**

druhý momentem je od roku 1974 **biatlon, který kombinuje plavání a běh**

třetím mezníkem je rok 1979, kdy **objevila triatlon media** (stalo se tak v únoru při druhém závodě Ironman v hlavním městě státu Havaj – Honolulu)

- **Proč se triatlon objevuje o sto let později po prvních cyklistických závodech v polovině 19.století (1868 – Paříž)**

- **Kdo přišel s nápadem spojit tři samostatné disciplíny: plavání, kolo, běh – dohromady**, když byly všechny na programu od prvních novodobých olympijských her od roku 1896.

Historické mezníky:

EVROPA

1, Prapředek triatlonu má datum **1902 ve Francii**, jen místo plavání byla kanoe. Trojboj se nejmenoval triatlon, ale „**les trois sports**“ (tři sporty) a později „la course des débrouillards“(závod machrů) nebo „la course des touches-a-tout“ (závod všestranných sportovců).

2, Anglický veterán **Walter Bricket** v roce **1914** absolvoval během 45:19minut svérázných 5 mil: chůze-běh-cyklistika-veslování-plavání (časopis Physical Culture)

3, V roce **1921** absolvovali **kamarádi z běžeckého Peittit Pavillon klubu v Marseille** jeden z prvních triatlonů. Na kole jeli 5 až 7 km, pokračovali asi 5 kilometrovým během a nakonec plavali kolem 100 yardů. Mimochodem, vítězem byla dívka jménem Lulu Helementová.

4, Ve Švédsku se v šedesátých letech honili za odznakem „**Svensk Klassikar**“. Odznak mohl získat ten, kdo během roku dokončil závody: 85 km na lyžích, 300 km na kole, 3 km plavání a 30 km běh. (pouze pro muže!!)

5, V Norsku se vypisuje „**Nórd Klassikar**“, což je 46 km na lyžích, 170 km na kole, běh na 20 km a plavání 2 km.

6, V Německu mají „**Ausdauer Niederkampf**“: 50 km chůze, 1500 m plavání, 170 km na kole a běžecký maratón. (během týdne)

7, U nás na Silvestra 1979 vyhlášena soutěž o **odznak Pinguina** (TJ Spartak Praha): běh na lyžích min. 50 km (Jizerská 50, Jablonecký lyžařský maratón, Krušnohorská 50, Po hřebenech Krkonoš nebo Bielou stopou SNP), silniční běh (Běchovice či Devín-Bratislava), dálková plavba (Máchovo jezero–můj osud, plavba přes Kamencové jezero, plavecký maratón na Slapech) plus volitelná disciplína: vodácká jízda zdatnosti (min 10km) nebo cyklistická rallye (min 150 km).

Už tady je vidět jak blízko mají k sobě tyto soutěže a havajský Ironman. Pozoruhodné je, že vzdálenosti, které vlastní Ironman, se objevují plus mínus kilometr ve všech soutěžích. Na Oahu se ovšem lyžařské závody nepořádají, a tak je možné vtěsnat všechny disciplíny do jediného dne.

AMERIKA

1, V Texasu v roce 1936 se jel první **Annual Hueco Mountains Estates Duatlon**.

V šedesátých letech se v USA objevuje jogging, jako lék na nadváhu – běhají mladí i staří, bílí i barevní. Běžecké kluby praskají ve švech, zejména v Kalifornii.

2, Netradiční **oslava 50.narozenin** právníka Davida Paina v **San Diegu 31.července 1972** formou duatlonu. Na start se postavilo 75 účastníků, kteří uběhli 4,2mile a uplavali 400 yardů.

3, **PRVNÍ TRIATLON – MISSION BAY TRIATLON** - Don Shanahan a Jack Johnson v roce 1974 (členové San Diego Track Club)se rozhodli přidat k běhu a plavání jízdu na kole. Shanahan si jízdou na kole „léčil“ bolavé nohy ze silničních běhů a Johnson byl dobrým plavcem, a proto usiloval o výraznou plaveckou část. Ve středu 25.září 1974 v 17:45 byl odstartován zřejmě první „veřejný“ triatlon na světě. 46 lidí absolvovalo 3 míle běhu, 5 mil na kole a pak 3x běh/plavání. Zajímavostí je, že celkový běh byl delší než cyklistika a že triatlon uzavíralo plavání, kdy křeče v chladné vodě nebyly výjimkou. Vítězem se stal Bill Phillips v čase 55:54 a mezi ženami Eileen Watersová v čase 1.11:43. Na 35.místě skončil John Collins, poručík US NAVY, který vyřešil legendární spor o nejzdatnějšího sportovce jednoduše. Vymyslel Ironmana.

4, Na ostrově Oahu – krále havajského souostroví v roce 1977 při vyhlásování výsledků běžecké štafety **John Collins** naslouchal klasické pivní diskusi: „kdo je zdatnějším sportovcem, je to plavec, běžec či cyklista?“ O hudební přestávce oznámil z pódia mírně šokovanému obecenstvu: „Vše zodpoví triatlon, který spojí Waikiki Rough Water Swim – 2,4mil plavání, Around Oahu Bike Race – 112mil na kole a Honolulu Marathon – 42km běhu. První v cíli získá titul **Železný muž – IRON MAN!**“. První roční byl odstartován v roce **1978**.

5, Destinásobný nárůst účastníků nastal po **druhém ročníku Iron Mana**, který se konal za strašlivého počasí 13.2.1979 na základě 10stránkového článku v časopise Sports Illustrated. Neuvěřitelný výkon zde předvedl vítězný Tom Warren.

6, Poslední pomyslnou kapkou k explozi triatlonu byly záběry televize ABC z února 1982. Přinesla záběry **Julie Mossové**, která plazící se do cíle, zkolabovala metr před cílovou páskou a tím přišla o jisté vítězství.

Od roku 1981 je dějiště Ironmana přeneseno z ostrova Oahu na Big Island neboť na hlavním ostrově bylo mnoho automobilů, a také došlo ke změně termínu z února na říjen, aby se zejména evropští závodníci mohli dokonale připravit.(1500 závodníků)

ČESKOSLOVENSKO

- **První triatlon v Evropě – Přední Hluboká**

V roce 1979 inspiroval partu vodáků (Tomáš Karlík, Jarda Bednář, Emil Šebela) článek v Československém sportu: Agonie železných mužů“, ve kterém autor velmi kriticky popsal a odsoudil první dva ročníky Ironmana na Havaji. Pro zpřístupnění většímu okruhu zájemců došlo ke zmenšení havajského rozsahu závodu na vzdálenosti 2 – 60 – 20 km. Historický termín připadl na **21.6.1980**.

- **Druhý, avšak první veřejný** (plakátovaný a v novinách inzerovaný) triatlon uspořádaly kluby z Prahy **ve Stochově** dne 30.srpna 1980 a 108 borců se vydalo na tratě 200 – 2 – 20 km. Dvě ženy, které se zúčastnili měli vzdálenosti 130 – 2 – 13 km a zdárně dokončila pouze Věra Stanovská.
- **Třetí triatlon patří do Plzně**, kde Václav Vítovec s kamarády organizuje kombinaci 200 – 20 – 2 km.
- **80.léta** nejdříve provází velký nárůst v pořádání Železných mužů (1984 – 16 závodů) - poptávka převyšuje nabídku. Organizují se tři kategorie: *I.stupeň: 3,8 – 180 – 42, II.stupeň: 2 – 200 – 20, III.stupeň: 1 – 100 – 10*. Postupně, ale narůstá snaha přiblížit triatlon širší sportovní veřejnosti a objevuje se krátký triatlon (po roce 1990)

- **ITU, ČSKVT, ČSTT**

Aby se triatlon dostal na program OH, bylo nutné založit Mezinárodní triatlonovou unii (ITU), to se povedlo po neúspěšných jednáních, která probíhala dlouhých pět let, až v roce 1989 a u jejího zrodu stál Kanadčan **Leslie McDonald**, ale i náš Václav Vítovec. Poté byl triatlonu MOV v Birminghamu v 1991 udělen statut Olympijského sportu a 1994 byl zařazen do programu LOH v Sydney.

Ani v Československu před listopadem 1989 neměl triatlon na různých ustláno. V roce 1984 vzniká Československý koordinační výbor triatlonu – ČSKVT, jehož úkolem je zařadit triatlon do ČSTV. Toto se daří za pomoci SSM, který tento sport zajímavý pro mladé lidi podporoval. Koncem roku 1987 je triatlon zařazen do ČSTV – za zmínku stojí, že u zrodu stál **Václav Vítovec**.

ČSTT – Český svaz triatlonu vzniká počátkem roku **1993** po rozdělení federace a jeho hlavním cílem je vybudovat atraktivní domácí soutěž – Český pohár. Další činnost se zaměřuje na podporu rozvoje členské základny od nejnižších stupňů, ale i na dobrou reprezentaci ČR.

- **Světový pohár, Evropský pohár, Český pohár**

Světový pohár byl založen v roce 1991. K pořadatelským stálím patří kanadský Corner Brook a Montreal, americký St. Anthony`s, mexický Cancún, japonské Gamagori a Ishigaki, australské Sydney či Geelong, ale i v Evropě – maďarský Tiszaújváros, švýcarské Lausanne či monacké Monte Carlo.(Praha, Brno)

Evropský pohár startuje od roku 1990 a je příležitostí pro první starty českých závodníků v kvalitním mezinárodním poli.(Karlovy Vary, Brno)

V Česku se jezdí Pohár v krátkém triatlonu od roku 1992 a v dlouhém triatlonu od roku 1996. Konají se závody v různých věkových kategoriích a neustále přibývá i tzv. oblastních pohárů. Triatlon není určen nejen profesionálům, ale otvírá se i hobby závodníkům a příchozím, kteří si chtějí triatlon vyzkoušet.

- **Dělení triatlonu a jeho příbuzní**

- krátký (0,5 – 25 – 5), olympijský (1,5 – 40 – 10), střední (1,9 – 90 –21,1), dlouhý (3,8 – 180 – 42,2)
- kvadriatlon (kajak, plavání, kolo, běh)
- duatlon (běh, kolo, běh)
- akvatlon (dříve biatlon – plavání, běh)
- terénní triatlon (horské kolo) – Xterra
- dvoj, troj, deseti, patnáctinásobný dlouhý triatlon

- **Osobnosti českého triatlonu**

Vojta Hec, Eduard Urban, Michal Piloušek, Tomáš Kočař, Petr Vabroušek, Jan Řehula, Jaroslav Pavelka, Martin Krňávek, Filip Ospalý, Jan Strangmuller, Jan Wainer, Martin Dvořák, Miroslav Podborský, Lenka Radová, Renata Berková, Gabriela Loskotová, Jana Paštěková, Eva Nováková,

- **Osobnosti světového triatlonu**

**USA - Dave Scott, Mark Allen, Paula Newby – Fraser
Kanada – Peter Reid, Simon Whitfield
Velká Británie – Simon Lessing, Spencer Smith
Belgie – Luc van Lierde
Švýcarsko – Natasha Badmann, Brigitte McMahon**

Literatura: J. Formánek, J. Horčic: Triatlon (Olympia Praha 2003)